

המכון הטכנולוגי חולון HIT
הפקולטה לעיצוב
המחלקה לתקשורת חזותית
סמינר פרויקט גמר
תשפ"ג, סמסטר א'
מנחה: עדי קרליץ

עבודת סמינר

"ויהי חושך" - כיצד להקות מוזיקת המטאל בעולם,
משתמשות בסממנים מיתיים, לכדי יצירת דת חדשה?

מגיש: תמיר הויזמן

מ"ז: 300546181

המחלקה לעיצוב תקשורת חזותית

שנה רביעית

תאריך הגשה: 2.2.2023

מילות מפתח: מיתוסים, דתות, זהות, סיפור אישי, Heavy Metal.

תוכן עניינים

עמ' 3	הקדמה – סיפור אישי	.3
עמ' 4	רציונל לפרויקט	.4
עמ' 5 - 16	מה קיים על הנושא:	.5
עמ' 5	- מפת חשיבה	
עמ' 6 - 9	- ציר זמן	
עמ' 10 - 11	- מושגי יסוד	
עמ' 12 - 16	- עשרה דברים מרתקים	
עמ' 17	מחקר וטענות מחקר	.6
עמ' 18 - 25	שיטות מחקר	.7
עמ' 26 - 29	מה נעשה בתחום עד כה	.8
עמ' 30 - 32	שלוש הצעות ליישום פרויקט הגמר	.9
עמ' 33	מסקנות	.10
עמ' 34 - 35	ביבליוגרפיה והערות	.11

הקדמה

סיפור אישי

האבי מטאל (באנגלית: **Heavy Metal**), נחשב זרם מוזיקלי, שהתפתח בסוף שנות השישים באנגליה, מתוך סגנונות הרוק הפסיכדלי, והבלוז. המטאל מתאפיין במקצבים אגרסיביים, ושימוש בעיוותי צליל (= דיסטורשן). לעיתים השירים עוסקים בנושאים אפלים וביקורתיים בעוד שמאזיניה מוצגים לרוב כתרבות שוליים.

משנות נעורי אני **חובב מוזיקת מטאל ואלטרנטיב רוק** מושבע: ניגנתי בהרכבים על הבמה, ערכתי מוזיקה ללהקות, ובביתי קיים אוסף של מאות אלבומי מטאל שאספתי לאורך השנים. עד היום אני חובב מושבע של הופעות, לבוש, סאונד וחזות של התרבות המטאליסטית.

מעבר לכך, קיימת בי תשוקה לידע, תמיד סיקרן אותי עולמות הפולקלור ופנטזיה, בראי ההיסטוריה. במוזיקת המטאל קיימים אין סוף **איזכורים למיתוסים ופולקלור** קדום. החיבור בין הסיפורת הקדומה כגון הפולקלור הנורדי, או האברהמי (=נוצרי, יהודי) למוזיקה המטאליסטית העלה בי שאלות רבות לגבי תפקידה של המוזיקה הכבדה בחיי וכיצד היא משפיעה על הקהילה שלה כתרבות שלמה.

הבחירה בנושא הזה מאפשרת לי להביא את **האהבה לתרבות המטאל**, לקדמת הבמה. למעשה, לעורר דיון בקרב אלו אשר התרבות זרה להם ולא מכירים את הפן החיובי בה, שמה יגלו כי מאחורי מסך הרעש, קיימת תרבות רוחנית ענפה הנותנת כוח, תחושת ביטחון ואף רוגע ושלווה למאזין.

צלם – אסף שרון

להקת Wolfist בהופעה במועדון הקורו 2015.

רציונל לפרויקט

המושג "מיתוס" הוא סיפור עם, המתאר אירוע מן העבר, ההווה או העתיד אשר אף כי אינו אמיתי, הוא בעל חשיבות יוצאת דופן או משמעות עמוקה עבור קהילה מסוימת. במיתוס מעורבים אלים או גיבורים על-אנושיים אשר תורמים לעיצוב זהותה ותפיסתה של אותה הקבוצה, המאמינה והדבקה במשמעות המיתוס בדרך חיים.

במחקר קודם שביצעתי במסגרת לימודי אקדמיה באוניברסיטת ת"א¹, הגעתי למסקנה כי עמים קדומים ומרוחקים גיאוגרפית, ללא תיעוד היסטורי על מפגש ביניהם, **חולקים את אותו מבנה גנטי של סיפורות מיתית**: במחקר השוואתי שביצעתי בין סיפורי מיתוס שונים גיליתי כי קיים דימיון מובהק של מוטיבים ספרותיים, בקרב קבוצות דת מרוחקות ריחוק גיאוגרפי של מאות קילומטרים, בדוגמת הפאגנים הסקנדינבים, וכוהני הדת הזוראסטרים, שהיוו את מרכז המחקר).

אותו דימיון של **חזרתיות ספרותית בין מיתוסים**, הבחנתי במוזיקת המטאל: להקות אירופאיות, אסיאתיות ואמריקאיות משתמשות במילים ושפה השגורה בעולמות הדת והמיתוס (דוגמאות למודלים מיתיים: אלים יוונים, השטן ואלוהים, וולהלה ואלי הפרוזה הנורדים, אנומה אליש והמיתולוגיה הבבלית).

אשאר כי בדומה לשימוש המיתוס בראי הדת, להקות מטאל בעולם משתמשות במוטיבים ויזואלים מיתיים לחיבור מאזינים ברמה החברתית ותרבותית למוזיקה **כמנגנון שליטה**. מוזיקה היא אמצעי ביטוי להעברת מסרים תרבותיים וחברתיים, בדומה לסיפורי המיתוס, שנועדו בעבר להעברת מסרים בעלי אותו אופן, החיבור בין שתי העולמות הוא הומוגני.

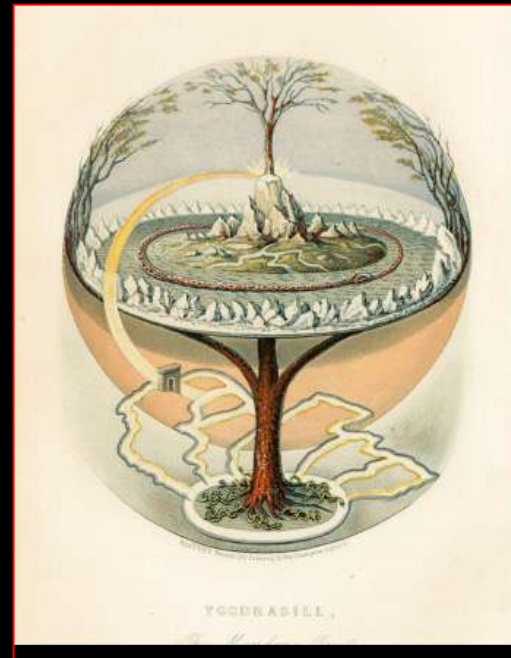
רציונל הפרויקט הוא להראות כיצד הסגנון הכבד דווקא הולך יד ביד עם הדת בניגוד לתפיסות פופולריות של התנגדות לדת: לא רק שהדת איננה זרה למוזיקה, הדת משמשת תפקיד מרכזי בגיבוש זהות הקהילות המטאליסטיות בעולם. דפוסי התנהגות, לבוש ומנהגים המרפררים לעולמות דתיים לה לפעמים מתנגדת המוזיקה ולפעמים תומכת, אך תמיד **נתמכת** בדת.

1. המחקר בוצע במסגרת סמינר "האפוקליפסה של האימפריות בשלהי העת העתיקה", במסגרת הלימודים לתואר ראשון, החוג להיסטוריה כללית אוניברסיטת תא, 2020

Gaokerena

"Gaokerana, the Zoroastrian tree of life", Image source unknown.

yggdrasil

"Yggdrasill, the Mundane tree", Baxter's Patent Oil Printing, the *Prose Edda* by Oluf Olufsen Bagge (1847)

GHOST (band)

Photograph by Jimmy Hubbard

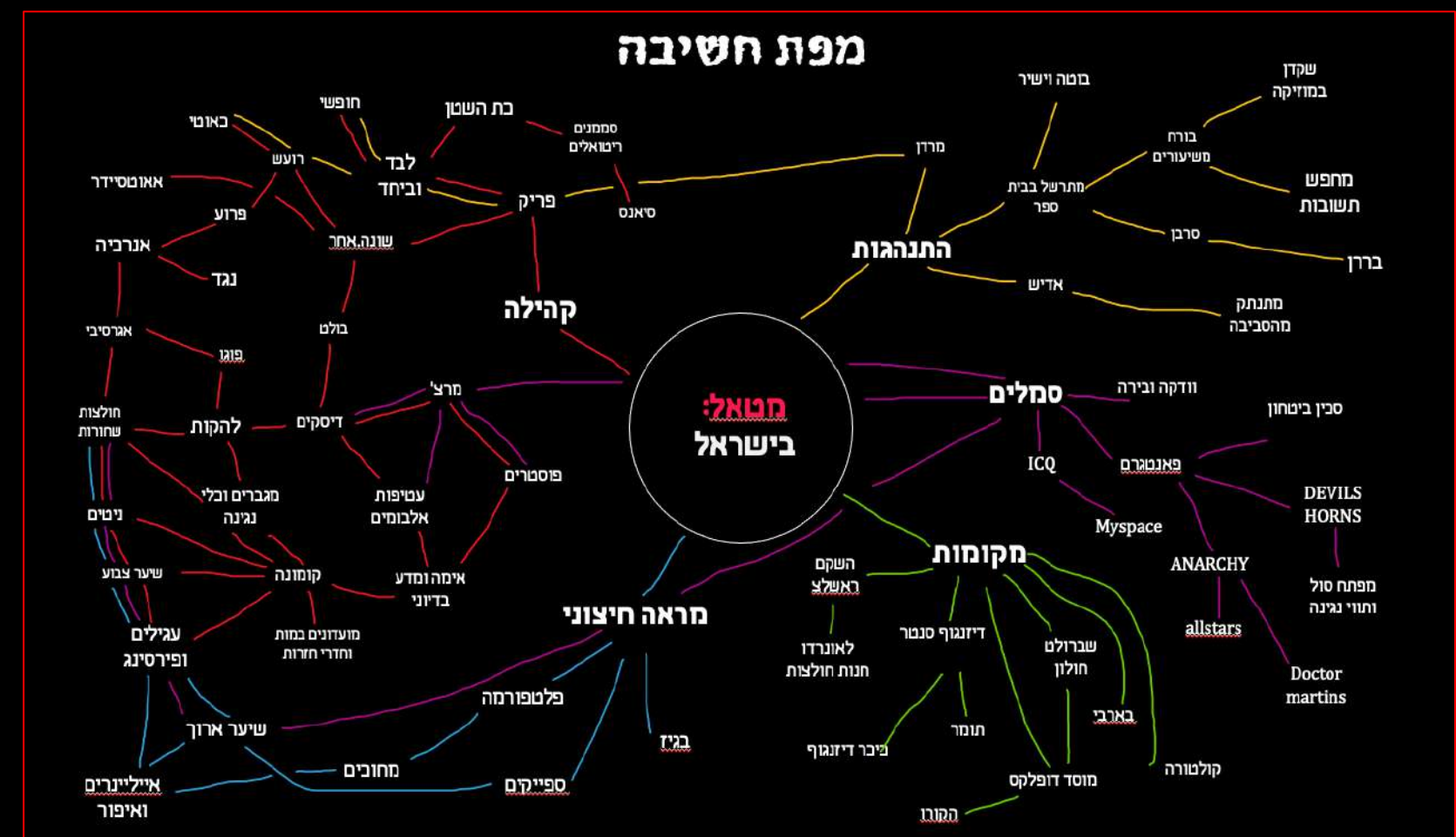

מה קיים על הנושא

מפת חשיבה

- לצורך בניית מפת חשיבה, התמקדתי במושג העל - "מטאל בישראל" ופירקתי אותו לחמישה מאפיינים שונים: **התנהגות, סמלים, מקומות, מראה חיצוני וקהילה**. בהתבסס על חוויותיי האישיות, ראיתי לנכון לשלב את מה שידוע לי לגבי הסגנון, עם קווים משיקים לתרחישי עבר בחיי. (כך למשל, עלו דוגמאות כגון "לאונרדו" חנות חולצות מטאל בראשל"צ, כמקום בו ביקרתי הרבה בילדותי בקניות חולצות להקה).

לינק למצגת המקיפה את כל המחקר הראשוני: [לינק](#)

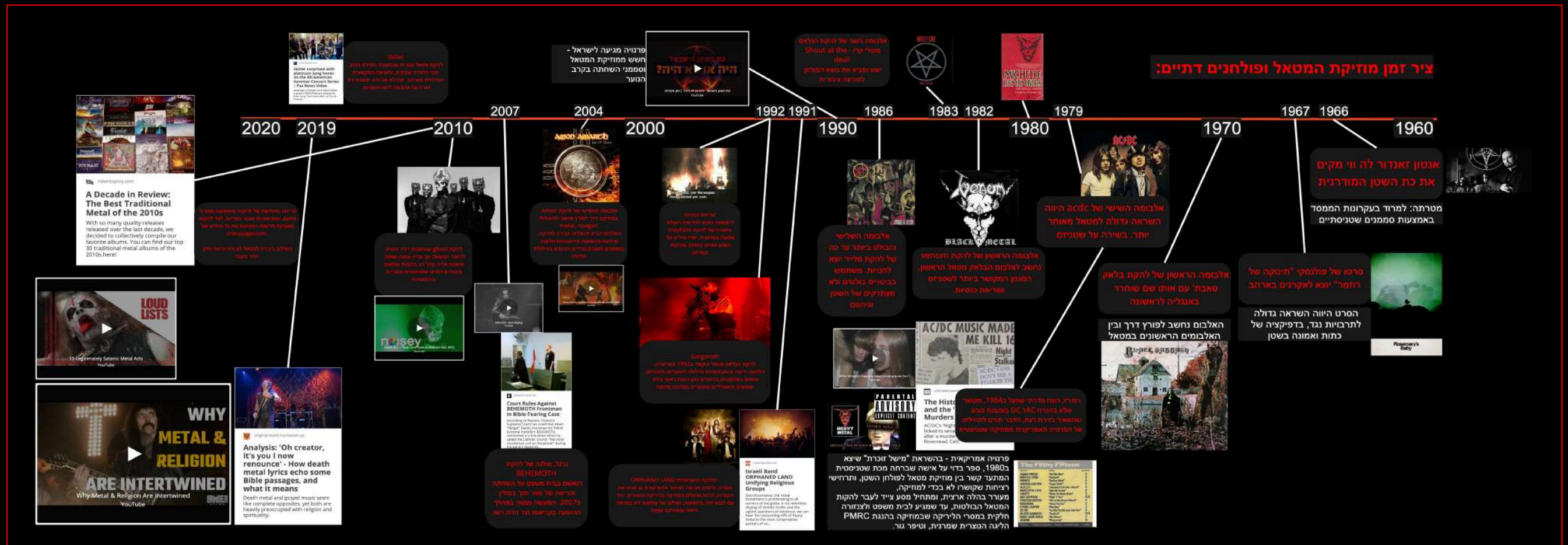

מה קיים על הנושא

ציר זמן מרכזי - מוזיקת מטאל ופולחן דתות

- בבניית ציר זמן, התחלתי לראשונה למצוא חיבור בין עולם הדתות למוזיקת המטאל, בדגש על פולחני דת שבמוזיקה: שימוש בליריקה עם אזכור פולחן דתי, הופעה מסוגנת כפולחן, או אפילו ביקורות והשמצות נגד המוזיקה, שתוארה כ"פולחן לשטן" במהלך שנות ה-80 בארה"ב.

- מחקר ציר הזמן מתבסס על שלוש עקרונות מחקר: היסטורי בראי הזמן, אנתרופולוגי בהקשר המקום, ותיאורטי בהצלבת מידע דומה, מקורות שונים.
- מציר הזמן ניתן להסיק כי נעשה שימוש רציף באמצעים חזותיים המתכתבים עם מוסדות דת מתחילת היווצרות המוזיקה. הלהקות לוקחות השראה, מתנגחות ואף תומכות בהפצת הבשורה של מוסדות דת. לפעמים נתפסו הלהקות כגורמים אנטי דתיים המעוררים פאניקה ובהלה בקרב הציבור (למשל בארצות הברית של תקופת רייגן בשנות ה-80 ולתקופה קצרה בישראל שנות תחילת שנות ה-90), אומנם לרוב שימוש בריטואלים דתיים, היה לא לקריאה לפעולה למען השטן, אלא יותר כאמצעי למשוך את תשומת לב הקהל הרחב ממקום שיווקי, ובמקרים קיצוניים - סמל להתנגדות לממסד באמצעות ביטוי אישי. יוצאי דופן היו כמובן שריפת הכנסיות בסקנדינביה בשנת 1992 בה אכן נעשה אקט אלים וברור מצד הרכב מוזיקלי נגד הממסד הדתי)

מה קיים על הנושא

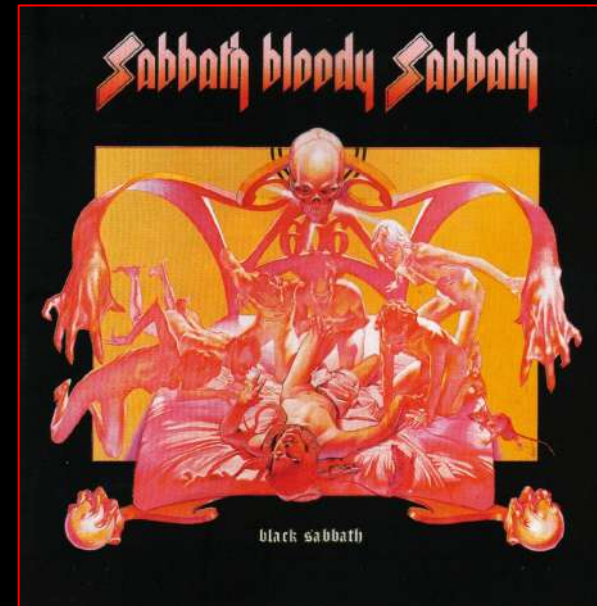
צירי זמן נוספים - עטיפות אלבומים

חקרתי צירי זמן נוספים, המתמקדים באמצעים ויזואליים שונים מעולם המטאל, כדי להבין יותר לעומק את החיבור בין הדת למוזיקה.

- מצאתי שבשנות ה-70 היה שימוש בעיקר במחוזות ריאליסטיים: דמויות חברי הלהקה כמו AC DC, או MEATLOAF, אומנם בלט באותה תקופה של שנות ה-70 אלבומה החמישי של להקת BLACK SABBATH - SABBATH BLOODY SABBATH, בעטיפה ניתן לראות בברור את השטן רוכן תחת דמות אנושית, מה שנראה כמו תחילתו של הסכם גופני כאקט פולחני.

- בשנות ה-80 כבר חלה עלייה משמעותית בשימוש באלמנטים ציוריים בוטים של עולמות מיתיים פולחניים לשטן, במוזיקת מטאל שבארהב ובאירופה. התופעה התקיימה לצד ההתנגדות הממסדית של המחשלות הקיימות דאז.

- מאמצע שנות ה-90 והלאה קיימת עלייה בשימוש אמצעים גראפיים ממוחשבים לגשר על הדימיון ביצירת עולמות מיתיים על עטיפות אלבומים. דבר שקיבל ביטוי גדול יותר במחוזות התת ז'אנר במטאל כמו בלאק ודת' מטאל.

Sabbath bloody Sabbath cover art, Drew Struzan, 1973

	2000 - 2020	1990	1980	1970
<p>סיבות לשימוש בסמלי שטנה לאורך ההיסטוריה:</p> <p>1. השראה מסרטי אימה: מעורר תחושת פחד שמושכת מסקרנות ואדרנלין ומעודדת קהל להגיע ולהקשיב</p>				
<p>2. שימוש כלי קטרוזיס, כשכירת קונצרט טוצי הדוק בשנות ה-80 - הסמלים כאמצעי התנגדות ומחאה בקהילה נוצרית פוליטית השמרנית של ארהב נשהסין הנוצרי היה שיא סוח. במקביל קרקע פוריה לחופש עצמי - הליל יושב בבית ומסכה להורה שיחזור מהעבודה, בינתיים MTV להקות כמו מוסי קר שרות על השטן.</p>				
<p>3. קשר הסמלים לעולם כואב אישי - ביטוי לתחושות כואבות בחיים ומקום לניתוק ממחשבות עבר</p>				
<p>4. מתן מענה לשאלות לא נפתרות - כמו מוות והעולם הבא, בדומה לדת שנותנת כלים להתמודד עם השאלה</p>				

מה קיים על הנושא

צירי זמן נוספים - פירוטכניקה ותיאטרליות

- בשנות ה-70 - 80 עולם הפירוטכניקה ותאורה עוד היו בתחילת דרכן הטכנולוגית, לכן הלהקות התרכזו בעיקר בלבוש - **חליפות נוצצות**, היו במודה, כשצלבים וסחלי דת פולחניים נתפרו על הבגדים. בסוף שנות ה-80 אף נעשה שימוש בבובות, ותחפושות על הבמה במהלך ההופעה כגון להקת IRON MAIDEN

- בסוף שנות ה-90 ותחילת ה-2000, לצד התפתחות הטכנולוגית, נעשה שימוש בתאורה מגוונת יותר, עשן מלכותי התווסף, **ווידאו ארט** הוצג במהלך ההופעות, לצד תפאורה ולבוש מגוונים יותר. ריטואלים של ממש נעשו לראשונה על הבמה ללא כל מעצורים.

- ביום להקות לא חוסכות באמצעים, ומשתמשות בפירוטאניקה מתקדמת ביותר, **אש ותחרות עשן** לצד קליפים אנימטיביים בולטים מוצגים בהופעות החיות. זאת בלי לזוותר על ריטואלים שמתקיימים על אנדרטות תפילה במהלך האירועים,

2000 - 2020

1990

1980

1970

אנשים לא מתנהגים כרגיל במופע - נמצאים בעולם מקביל בו הכל חופשי ומתאפשר

מסקנות

צירי זמן

- רבים מהאלבומים קיבלו השראה ממחוזות קלאסיים, ריאליסטיים, סרטי סנאף ואימה של התקופה, ובדומה למשיכה לסרטי אימה בקולנוע מסקרנות, נמשכו הצופים לבוטות שבמטאל. כיוצא בזה שימוש בסממנים הנל **היוו כלי יחצני בעיקרו** מעבר להיותו קטרזיס לדור שלם של צעירים אשר חיו בעולם נוצרי פרברי בארהב, שנחשפו לסגנון לראשונה בצפייה ב MTV
- מעבר להיותה כלי ביקורתי, המוזיקה שמשה **כלי לביטוי כאב אישי**, מצד המוזיקאים, וניסיון לתת מענה ושיח לשאלות לא פתורות - כמו מוות והעולם הבא, בדומה לדת הממסדית.
- התעצבות החזות הפרפורמטית של להקות המטאל, עבר תהליך ארוך של ביטוי עצמי יצירתי והתקצן עם השנים גם בשימוש באלמנטים פיזיים להמחיש **פולחני קדושה על הבמה עצמה**: תחילה בלבוש, בתפאורה ומקדשי ראווה ולבסוף בסרטים ואפקטים.
- הגעתי למסקנה כי הצופים שמגיעים להופעות מטאל, רואים את הפולחן הדתי בדמוי אנדרטות, ושומעים את המוזיקה, חווים תחושות של **טראנס** - מתנתקים ונמצאים בעולם מקביל בו הכל אפשרי, כאוס מוחלט לטוב ולרע, מעיין בריחה מן המציאות.
- נעשה שימוש בפורמט נוסף להעברת תכנים מיתיים ודתיים ככלי חתרני להעברת מסרים מעוררי התנגדות מצד המיינסטרים - מפלצות, שדים, גרוטסק בצבעוניות גסה בהתאם, ולצדה - אומנות המעוררות תהיה לגבי החיים ממקום **פילוסופי, ביקורתי**.
- גיבוש הזהות המטאליסטית ראתה הצלחה באופן מלא בשנים האחרונות בכל הנוגע להופעות גרנדיוזיות - זאת בעקבות **האמצעים החזותיים הטכנולוגיים** שהתאפשרו לה. לצד גיבוש זהות יציבה וברורה של הלהקות.
- שימוש של עולמות המיתוסים והדת, כדי להמחיש את עקרונות המוזיקה - כאב, סבל, ורוע לצד תהייה על החיים שלאחר המוות, **משמעות החיים**, חיבור לרוחניות לעצמי ולקהילה.

Watain's drum platform setup Fall of Summer Festival 2014

מה קיים על הנושא

מושגי יסוד

מאנו קורנוטה - ג'סטו דלה קורנה (Gesto delle corna): מחוות הקרניים, מחוות קרני השטן, יד מקורננת או מאנו קורנוטה. תנועה בעזרת אגרוף כף היד, כאשר האצבע המורה והזרת שתיהן מונפות כלפי מעלה, כמו קרניו של שור. נפוץ ביותר במופעי הבי מטאל ורוק כבד. מקור התנועה מאיטליה הנוצרית, סוג של אמונה תפלה להרחקת עין הרע ו/או השטן. הומצא על ידי סולן הרוק רוני ג'יימס דיו, לאחר שראה את סבתו משתמשת בתנועה זו בחיי היום-יום.

Ronnie James Dio

W3 Publicity

Getty images

העיר העתיקה, ירושלים

מדע הדתות - מדע הדתות לימודי דתות או דת השוואתית הוא דיסציפלינה (תחום דעת) במדעי הרוח ומדעי החברה בעל אופי רב תחומי, החוקר את הדת בתופעה אנושית, חברתית ותרבותית, ללא קשר לדת מסוימת. מרכיבי הדתות הנחקרים באסכולה מתפרקים למספר נושאים: אלוהות, הרע בעולם, מקורות הידע, מסורות, השפעת הידע על ההתנהגות, סמלים דתיים, מעמד האדם והאנושות, טומאה וטהרה, חטא וצדקה, פולחן טקסים, מוות על קידוש השם, העולם שאחרי המוות וסינקרטיזם - מיזוג אמונות ויצירת דתות חדשות.

מה קיים על הנושא

מושגי יסוד

מרצ' (Merchandise) או "תסחור", פרקטיקת שיווק בה המותג, תמונה או שירות אחד משמש למכירת מוצר אחר, כדוגמת מכירת צעצועים של סדרות טלוויזיה וקומיקס. דרך נפוצה להתפרנס בתחום המוזיקה הכבדה, היא במכירת חולצות ופרטי לבוש המייצגים את להקות הז'אנר המטאליסטי. כיוצא בזה הלבוש משמש כסטטוס מעמד למי שמכיר ונחשף יותר ללהקות באלו ואחרות בתחום. כך למעשה משמש המרצ' כאמצעי פרסומי ותקשורתי בקהילה קיימת ולמנגנון היררכי של בניית זהות ומעמד.

Kerrang! 2020

חולצות מטאל שונות

מועדון הבארבי תל אביב, 2021

להקת Walkways בהופעה

תרבות ומוזיקה אלטרנטיבית - מושג חמקמק, המתאר האזנה שונה, אחרת, ויכול להתפרש גם כבדלנית. הקבוצה החרדית בישראל למשל נחשבת קבוצה אלטרנטיבית, עם עולם תוכן שלם וסט ערכים בולט וייחודי לחברה עצמה. המוזיקה האלטרנטיבית בישראל, ובפרט המטאל והפאנק, לא פעם נדחקות לשולי מצעד ההשמעות ברדיו. מעטים התחנות שמשמיעות פאנק או מטאל בישראל, כך שהתרבות המוזיקלית נחשבת בשולי החברה הישראלית בעלת סט ערכים משלה, הנתפס אחר מהמיינסטרים הפופולרי לרוב.

מה קיים על הנושא

עשרה דברים מרתקים

Map of Metal

מפה אינטרקטיבית של עשרות להקות מטאל מהגדולות שעיצבו את המוזיקה. המפה המחולקת לזמנים ותת-ז'אנרים, נותנת הצצה לעומק הסגנוני שקיים בז'אנר המטאל.

לינק:

<https://mapofmetal.com/>

MAP OF METAL, 2010

האובססיה של תרבות המטאל עם סיפורי גבורה

במחקר שמצאתי, העוסק באובססיה המתמשכת של להקות מטאל עם סיפורי גבורה יוונים, בדוגמת קרב 300 הספרטנים בתרמופילאי מול ההמון הפרסי. המחקר מציג את סמליות הגבורה והגיבור, כמוטיבים חוזרים בליריקה המטאליסטית, לצד הפאגניזם היווני, שנתפס אסור בתרבות הנוצרית, ומשמש עוד אמצעי של מרדנות חצד מוזיקת המטאל.

לינק:

<https://classicalstudies.org/scs-blog/jsvist7/blog-why-heavy-metal-music-obsessed-ancient-sparta>

Society for Classical studies, 2019

מה קיים על הנושא

עשרה דברים מרתקים

למה מטאל לא יכול לשרוד ללא דת בסביבה?

מאמר המראה את הקשר הישיר בין מטאל לשימוש באמצעי דת כדי לשמר את הקבוצה חלק ממעגל סגור וסלקטיבי. לאחר קריאת המאמר חלה תפנית משמעותית במחקר שלי - הפסקתי לראות את המוזיקה כמתנגדת לדת גרידה, למעשה, המוזיקה מנצלת אלמנטים מהדת לטובתה - מספחת בשביל לקדם עצמה, ואף תלויה בה להתקיים כהצדק לשימוש המונחים. **מרדנות לצד הגדרת קהילה ויחצונה.**

לינק:

<https://thequietus.com/articles/25580-metal-faith-christianity-satanism-religion>

The Quietus, 2018

סגידה לפולחן הדת וכת השטן בישראל

בשנות ה-90 בישראל, כנראה שבהשראת ארהב, ותגובת הממסד למוזיקה, התקיימה פרנויה ארצית בכל מה שקשור למטאל: **כתבות בלי בסיס והוכחות**, על העלאת קורבן בבתי קברות, נהנתנות בקרב בני הנוער ואף רצח כתוצאה משמיעה למטאל. לרוב הפרנויה היתה חסרת בסיס למעט מקרה אחד.

לינק:

<https://www.youtube.com/watch?v=dZS5nf-yOtg>

באן דיגיטל - תאגיד השידור הישראלי, 2022

מה קיים על הנושא

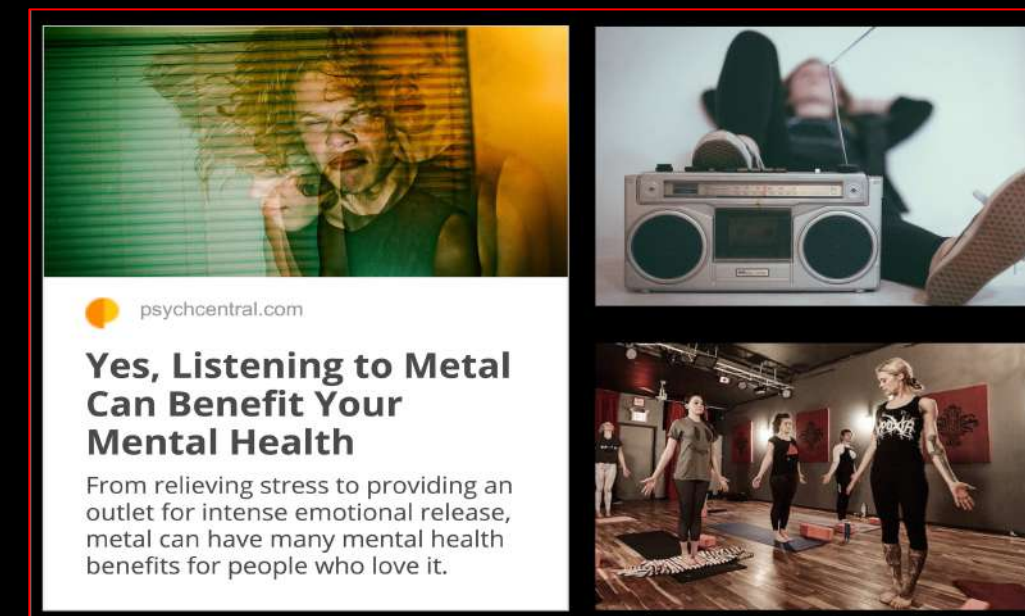
עשרה דברים מרתקים

מטאל ככלי תרפיותי

מחקרים מראים ששמיעת מוזיקת מטאל יכולה להוריד תחושות של מתח, חרדות ואף דיכאון. מעבר לכך, תחושת הקהילתיות במוזיקה יכולה לעורר תחושות של ביטחון וקבלה עצמית, לצד העלאת מודעות בחשיבה ביקורתית ואפילו שיפור מוחי קוגניטיבי. קיימים קורסים בעולם המציעים שילוב של יוגה עם מוזיקת מטאל ברקע, המצודדים בהבחנה שמטאל בריא לגוף ולנפש.

לינק:

<https://psychcentral.com/health/benefits-of-listening-to-metal-music>

PsychCentral, 2021

מטאל חוצה גבולות וסיפורים

בניגוד לימי קדם, בהם קבוצת דת כזו או אחרת, היתה משוייכת לעולם ערכים ומיתוסים מסויימים, עולם המטאל חוצה גבולות גיאוגרפיים, ומיתוסים מכל העולם מתניידים בכתיבה הלירית של המוזיקה, מעיין עירבוביה לכל אורך המפה הגלובלית: דוגמא לכך היא להקת iron maiden הבריטית, ששרה כבר למעלה מ-20 שנים על המיתולוגיה המצרית, והקסם שבה.

לינק:

<https://antiquipop.hypotheses.org/eng/6707eng>

Antiquipop, 2020

מה קיים על הנושא

עשרה דברים מרתקים

Orphaned land וחיבור שלושת הדתות

בשנת 1991 נוסדה הלהקה שלימים תהיה המובילה בז'אנר המטאל הישראלי, ההרכב האוריאנטלי מזכיר בשיריו סממנים מהנצרות, יהדות, ואיסלם. זאת יחד עם לבוש דתי מסוגן משלושת הדתות האברהמיות בהופעות וקליפים. ההרכב יצר חיבור הטרוגני כל כך חזק עם הדת, שמעריצים מכל העולם כולל ממדינות אויב לישראל מאזינים לה. הלהקה מתארת עצמה כ"בית כנסת למטאליסטים".

לינק:

<https://www.invisibleoranges.com/interview-orphaned-land/>

Invisible oranges, 2010

יוצר עטיפות האלבומים

אחת הדמויות הבולטות בעולם המטאל, הוא מעצב אלבומים ישראלי, בשם אלירן קנטור. קנטור עיצב עשרות עטיפות אלבומים ללהקות מטאל המצליחות ביותר. קנטור נוטה לבסס את עבודותיו על **עולמות המיתוס** האירופאים וההיסטוריה הקדומה של האנושות, ואף הציג את עבודותיו במוזיאונים ותערוכות מסביב לעולם.

לינק:

<https://www.kerrang.com/meet-eliran-kantor-the-man-behind-modern-rock-and-metals-gnarlist-artwork>

KERRANG!, 2019

מה קיים על הנושא

עשרה דברים מרתקים

מטאל ככלי למתיחת גבולות מוסריים

במדינות דתיות כגון איראן, השלטון רואה במטאל כתרבות נהנתנית, שמובילה לפריצות. לצד עליית קולות דמוקרטיים במדינה וחיפה לאינטרנט, **קיימת עליה בקולות התנגדות**, וכך גם של להקות מן הז'אנר. להקת Confess וחבריה ישבו בכלא האיראני מספר חודשים בעקבות הופעת הלהקה בעיר ילדום. ביום הלהקה שגרה בגלות בנורווגיה, ממשיכה לשיר על חוויותיה בכלא האיראני, ועל חוסר הצדק שבמדינה השיחית.

לינק:

<https://www.theguardian.com/music/2022/jan/26/confess-the-band-jailed-for-playing-metal-in-iran>

Confess, 2022

מטאל ככלי לסחוף לדת

המטאל ידוע לרוב כז'אנר מורכב, ומשוייך לעולמות אפלים של שטניזם ורוע. אומנם קיימות להקות בארהב המציגות עצמן כ Christian | White metal, המובילות בסצנה, ומייצגות את הדת הנוצרית בשירה, אף בדקלום ותפילה לישו בהופעות. Skillet - להקת מטאל נוצרית שנחשבת חסידת הדת, זכתה להכרה עולמית, וחיפה בתקשורת המרכזית בארהב. **הלהקה מובילה אג'נדה תומכת דת** ושרה על אהבתה לישו והנצרות.

לינק:

https://www.youtube.com/watch?v=_d1udNo8W-U

Skillet, 2015

שאלת וטענות המחקר

כיצד להקות מוזיקת מטאל בעולם, משתמשות באמצעים דתיים מיתיים, לכדי יצירת דת חדשה?

(מחקר היסטורי | אנתרופולוגי)

לדעתי, הלהקות משתמשות בסממנים מיתיים ודתיים בשביל ליצור אמצעי שליטה וקונצנזוס חברתי בקרב קהל מעריציה. הכוונה היא משיכה אל המוזיקה דרך שימוש בסממנים מיתיים, האצלה של האדם והאנושות, לצד מוזיקה חזקה ותקיפה, כדי לעורר את תשומת לב המאזין, בדומה לתפילת נאום של כהן דת מרכזי בפני אלפי צופים.

בנוסף, המוזיקה הכבדה מעוררת סקרנות, יחודיות בספרה הציבורית, ובולטות. כיוצא בזה, מאפייני הדת שבמוזיקה, כגון שירה על מיתוסים, העמדה של אנדרטת תפילה בזמן הופעה, או לבוש אקסטרבגנטי, משמשים לטענתי ככלי למשוך ולעורר סקרנות בקרב קהל המעריצים ככלי אירגוני ויחצני שקיים בחזקת הלהקות. השימוש בסממנים אלימים בקרב הלהקות הם חלק ממנגנון היחצני ולא קריאה לפעולה, וכך גם השימוש במוטיבים רעים מהדת כגון השטן, שפופולי בקרב המטאליסטים, אך לא קורא באמת להצטרף לכת כזו או אחרת, אלא משמש כאנקדוטה ציורית במוזיקה בלבד.

טענתי האחרונה היא לא רק שקיימים מספר רב של מוטיבים דתיים במוזיקה המטאליסטית, יותר מכך - המוזיקה תלויה בדת המקומית כדי לשרוד. המרי בדת, התמיכה בדת, היא הדרך של הלהקה לפרשנות, אומנם אי אפשר להפריד את עיקרון עולמות המיסטיסיזם, הרוחניות והמבניות שבדת מהמוזיקה, בלי שנפגע באיכותה.

אמחיש בעבודתי כיצד מוזיקת המטאל משמשת כדת לכל דבר בקרב קהל המעריצים.

אתבסס על מחקר מקיף על ציר זמן של 50 שנות פעילות מוזיקלית, לצד מחקרים אנתרופולוגיים בראי מדע הדתות, המסתכמים באיפיון מוטיבים של דת כגון מנהגים, סיפורים, לבוש וחזות, זאת על מנת להמחיש את החיבור בין המוזיקה, לעולם הדתות והכוח המניע הקיים בין שני עולמות אלו, שלכאורה נתפסים שונים לחלוטין לעיניים לא מנוסות.

Eliran Kantor, "Helloween", 2021

Behemoth live from Maida Vale, 2020

Amon Amarth live in Indiana, 2019

GHOST, udiscovermusic 2022

שיטות מחקר

הקדמה

הסתמכתי על מספר סגנונות של ראיונות: **ראיון בקבוצה**, **וראיון אישי**. זאת על מנת להעמיק בנושא, ובהתחשב שהפרויקט סובב סביב להקות, הרי זה מתבקש לבצע מחקר גם על היחיד בקבוצה, כלומר אמן מוזיקלי, וגם על הקבוצה עצמה, הלהקה.

לכל סוג של ראיון יש יתרונות ייחודיים: בראיון אישי קיימת האפשרות **להיחשף למידע רגיש**, ולהכיר יותר את עולם התוכן של המרואייין, בעוד שבראיון בקבוצה ניתן **לבחון דינמיקה בלהקה**, והתקשורת המשותפת. בנוסף קיים פער גדול בניסיון המוזיקלי של הלהקה, אל מול האמן הבודד, כך ללמוד יותר על הדמויות.

קבוצת מיקוד מצומצמת

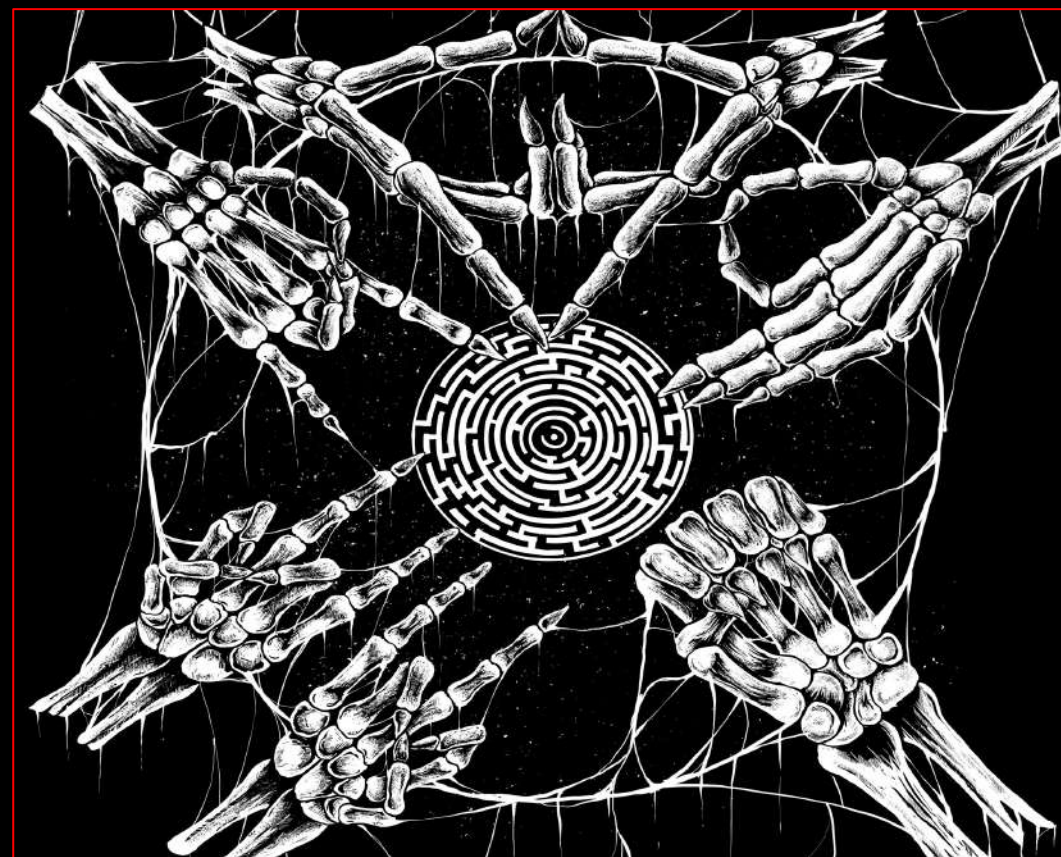
ראשית, בצעתי דיון עם מספר **חברי להקת In labyrinth** הפעילים בישראל בסצנת המטאל. חן הגיטריסט של הלהקה, כותב את רוב התוכן, אשר מאופיינת בכתיבה רוחנית, עם טקסטים שנלקחים מעולמות המיתוס היהודי ומזרח רחוק: בודהא, אלים הינדים, ועולמות הרוח המיסטיים של מנטרות, יוגה, וסימבוליזם רוחני אינם זרים להרכב.

בחרתי תחילה לנתח את דינמיקה בין חברי להקה המתאפיינת בסממני דת הודים, עם רקע ישראלי יהודי, זאת על מנת להבין **כיצד מגיעים להסכמות בנוגע לתוכן שמובע בפני הקהל**: אילו סקיצות נבחרות להופיע על הבמה, ואילו נגנזות ולמה. במטרה להבין יותר לעומק את החיבור בין הקהל ללהקה והגישור שמקיימת הדת והמיתוס הספרותי במוזיקה.

בעזרת הראיון אפשר **להבין מה מניע את השימוש בדת כחלק מרפרטואר הלהקה**: למה להשתמש בערכי דת בשפה, מה המניע לפרסם תוכן דתי בעיצוב הלהקה והאלבומים, איך בא לידי ביטוי התוכן הדתי בערכי הלהקה וכיצד הפרשנות לערכי הדת מצד הלהקה מקדמת את ההרכב לטענתם. באלבומה הראשון של הלהקה, מצויירים סממני ידיים, **מעולמו הרוחני של מודרה**, בדת ההינדית, העוסקים בשלמות והתמודדות עם משברים לאורך החיים בעזרת חיבור עצמי לנפש.

צילומי יחף, להקת In labyrinth.

עטיפת אלבומה הראשון של להקת In labyrinth.

שיטות מחקר

ראיון אישי

בניסיון להבין יותר לעומק את החיבור בין המטאל לדת, והשימוש בעולמות מיתיים במוזיקה, הראיון האישי נראה בכלי מתאים להבין לעומק את נפשו של אדם, אשר חי בעולמות המטאל, ובמקביל רואה עצמו כבעל אמונה וחיבור לדת. בנוסף, היה חשוב להתמקד באדם אשר נחשב פורץ דרך מהסצנה המקומית, בזה שחוזה מספיק שנות ניסיון בתחום, כבעל ידע נרחב.

בחרתי לראיין את קובי פרחי, סולנה של להקת Orphaned land (בעברית = "ארץ יתומה") הידועה לשמצה בסצנת המטאל הישראלית. הלהקה קיימת משנת 1991, בתחילת הדרך הוגדרה כלהקת דת' ודום מטאל, אך התעצבה עם השנים להיות פורצת דרך בסגנון המטאל האוריאנטלי: שילוב של מוזיקה מזרחית אותנטית, יחד עם דיסטורשן חזק. הלהקה בעלת סמנים חזותיים, וספרותיים שלרוב מרפררים לדתות האברהמיות המקומיות: יהדות, איסלם ונצרות. הלהקה אף מכנה את עצמה לעיתים "בית כנסת למטאליסטים".

בעזרת הראיון אפשר להבין לעומק את נבחי שאיפתו של יוצר מטאל, אשר מעוניין לשתף את העולם הרוחני ממנו הגיע. קובי פרחי הוא אחד היוצרים הגדולים בז'אנר עם רקורד מרשים של עשייה מוזיקלית לצד פיוטים ובתיבה לירית המרפררת לעולמות הדת והמיתוס. דרכו אצפה ללמוד יותר על הקשר הקיים בין המוזיקה, לשפה הרוחנית, ובנוסף להבין יותר לעומק את המשמעות מאחורי החיבור הזה, ואולי גם להכיר את הנושא ממקום יותר אינטימי ואישי.

Orphaned land, Photoshoot by ZOHARON, 2022

Orphaned land, P&C
The century Family, 2009

הצגת ממצאים - קבוצת מיקוד

חן דעבול ושי קריוף מלהקת In Labyrinth

אנחנו רוצים לשמוע מוזיקה שהיא גם מתחברת אלינו וגם הנושאים כדי לחבר אותך למה שקורה

תיעוד הראיון עם חברי להקת In Labyrinth, 2022

1. להקות מתחלקות לאלו אשר משתמשות בליריקה וסממני דת על מנת למשוך את הקהל למקום החברתי, ולאו דווקא לדת בזו או אחרת, זאת על מנת לעורר מחשבה, וחיבור לקבוצה. למעשה **ניכוס**, וכלי יחצני.
2. המיתוסים מעוררי השראה, אומנם בדינמיקה של הלהקה יש דעות שונות לגבי ההשקפה של כל חבר וחבר בלהקה לגבי מה המיתוסים מסמלים בשבילם. כמו שקהל יכול להתחבר לסיפור ולקבל ממנו השקפה שונה על החיים והבנות שונות לגבי הטקסט, כך גם בתוך ההרכב עצמו, וכתוצאה מזה, יש **גיוון תפיסות** בלהקה.
3. עולמות מופשטים, לצד עולמות עם השקפות עמוקות על החיים, קיימים כל הזמן בלהקות שונות, חלקן מעדיפות להישאר "מעל המים", ולעשות רק כסף מהסיטואציה - של ללכת להופעה ולהנות מהרגע, וחלקן מעדיפות **להנחיל** בקהל מחשבות על העולם והיקום מחוץ להופעה - משם מגיע ההתעסקות ברוחניות ודת.
4. בגלל שהמטאל פורח במחלת, הוא זוכה **לחופש ביטוי**, וחופש גדול יותר מצנזורה, שיכולה היתה להופיעה בסינון מוזיקה פופולרית יותר, ולכן כנראה מתאפשר למטאל יותר מכל סגנון אחר, לתת ביטוי עמוק ורחב יותר לנושאים מורכבים ואף בוטים או נוקשים יותר.

הצגת ממצאים - קבוצת מיקוד

חן דעבול ושי קריוף מלהקת In Labyrinth

מאד מאד חשוב לי שכאילו
אקדיש לזה זמן למצוא את הליריקה הנכונה

תיעוד הראיון עם חברי להקת In labyrinth, 2022

5. הליריקה לא נועדה לפגוע, מטרתה להעצים, לעורר מודעות על דרך אחרת טובה יותר, בשינוי הרגלים. גם להקות שמתמרדות בדת ברמה קיצונית, נוטה לכך ממקום עמוק של חוויה אישית בסביבה החברתית שלה, ממטרה לשחרור מדתות כובלות בסביבתן. כיוצא בזה, לרוב בקרב חברי הלהקות, אין באמת אמונה בשטן, אלא הדמות משמשת ככלי לשחרור, וביטוי עצמי.

6. נעשה שימוש אקספרסיבי בעולמות המיתוס, לכתיבה והלחנה של טקסט הלהקה, בתוצאה **מהתמודדות** של קשיי היום יום. כלומר - עומס המידע השלילי שמופץ ברשת וההתנתקות שביצע חן, מעולמות האינטרנט, עורר את מלחין הלהקה, לכתוב על עולמות המוטרה והיוגה, כטקסט לשירה בלהקה. כלומר השקט הנפשי שהוא מצא בעולמות היוגה והמוטרה, השתקף ובא לידי ביטוי בכתיבת הליריקה של ההרכב.

7. מעבר לכלי יחצוני, מטרת העל של הלהקה בשימוש במיתוסים היא לקחת את הכלים שנמצאים, ולעורר מחשבה על העצמה, **וחיבור העצמי**. כיצד האלמנטים הסיפוריים שהובילו עמים בהיסטוריה, יכולים לשמש כאמצעי לחיבור אישי בקרב הלהקה וכיוצא בזה הקהל ששומע אותם.

8. ההופעות נותנות תחושה של "**טראנס רוחני**", ניתוק מוחלט מהמציאות, והתקיימות ברגע. גם על ערך רוחני זה, שרים בלהקה. למעשה המוזיקה מבחינתם היא הכלי הכי טהור ומחבר שיש לעולם, ואפילו אלו שלא חובבי מטאל יכולים למצוא חיבור, מתוך עיקרון המוזיקה ככלי רוחני מנתק מציאות ומוביל לעולם נשגב.

הצגת ממצאים - ראיון אישי

קובי פרחי - סולן להקת Orphaned land

תיעוד הראיון עם קובי פרחי, 2022

1. נחשף לראשונה למונח מטאל, בשקרא על "**להקת רוק מיסטית**" כלשהי, כפי שהוגדרה בדיעות אחרונות ב-1995, והסתקרן לשמוע עוד על עולמות אלו. למעשה כבר אז נתקל גם בחיבור בין מטאל לדת ולמיתוסים.
2. קובי רואה נכון לקחת השראה מהכתובים התנכיים, בגון התנך, קהלת והברית החדשה, ואף בכתיבה שלו קיימים פסוקים מהקוראן, בגלל **שאלו עולמות תוכן הקרובים לנו** רגשית וגיאוגרפית. מעבר לכך נוטה להרחיק לכת, ולקחת גם מעולמות המיתוס מהמיתולוגיה היוונית: איקרוס, היידיס, אורפיוס, ומשלים פילוסופיים כמו אפלטון כדוגמת משל המערה כלומר מיתוסים חוצי גבולות בכתיבת הליריקה של הלהקה נוכחים כל הזמן.
3. עיקרון ה**טראגיות** הוא היבט חשוב בכתיבה של קובי כיוצר תוכן. דוגמה שעלתה בשיחה היא סיפורו של איוב שמתבטא בחוסר הוגנות, כלפי האל, אומנם גם מגיע עם טוויסט, כיצד שתפסו את השטן בתנך, אמצעי רוע שנועד להנחיל חוסר.
4. למרבה הפתעתי, במהלך הראיון קובי צידד אחר קונספט המחקר המקדים שלי בנוגע למיתוסים חוצי גבולות. קובי הציג כי בזמן שחקר השראות לכתיבת הליריקה לאלבום MABOOL, מצא קשר ישיר בין עשרות מיתוסים בעולם, למשל המבול התנכי. כדוגמת משל המבול המסופוטמי, הנורדי וכדו'. **נדידת המיתוסים** קיימת וחייה והמטאל משמש עוד דרך להעברת אותם אלגוריות דומות בסיפורת מיסטית למענתו וכך גם למענתו.

"המטאל רחוק רק 2 סעיפים מלהיות דת לכל דבר:

- א. המטאל לא יבקש את כספי הציבור לטובת הגאולה
- ב. המטאל לא קנאי לאמת אבסולוטית".

הצגת ממצאים - ראיון אישי

קובי פרחי - סולן להקת Orphaned land

תיעוד הראיון עם קובי פרחי, 2022

5. למטאליסטים יש התנהגות דתית שאין לאף ז'אנר אחר. אומנם, החיבור של המטאל לדת ממוסדת רחוק רק 2 סעיפים מלהיות דת לכל דבר: א. המטאל **לא יבקש את כספי הציבור** לטובת הגאולה ב. המטאל **לא קנאי לאמת אבסולוטית אחת**, כלומר: אף אחד לא אומר שאוזי אוסבורן יגאל את המעריץ בסוף העולם, אם הוא יתרום כסף לכנסיית המטאל.
6. המוזיקה, והמטאל בפרט, יכולה להוביל לאמונה בדת ממוסדת. גם קהל אתאיסטי אנטי מסגרת כמו המטאליסטים, יכול לחצוא נגישות וגישה לעקרונות דתיים ממוסדים, כמו תפילות, ופיוטים דרך המוזיקה של אורפנד לנד. כשאתה מגיש משהו למישהו, בצורה והדרך שהוא אוהב כמו בהאזנה לגיטרות דיסטורשן ומטאל, **הגישור** לנושא שקשה לו איתו, עובד. הלכי דת לאתאיסטי יכולים לעבור במוזיקה.
7. מעבר לגישור על בסיס האמונה, קובי טוען שהדיסטורשן והמטאל יוצרים הטרוגניות, **ואחוזה** בקהילה יחודית שלא יכולה להתקיים במסגרות מקבילות כמו פופ או היפ הופ: עד רמת הגישור בין אויבים - בפריחת פערי תקשורת. בדוגמת מטאליסט ממוצא מוסלמי, אל מול יהודי מטאליסט - הם יכולים להיפגש בהופעה של אורפנד לנד ולשיר יחד, ולהשאיר את המלחמות בחוץ.
8. קובי נוהג להתחפש לישו בהופעות שונות של הלהקה. אומנם ההתחפשות לישו משתקפת **כעסק בידורי בלבד**, שנועד להעביר את שפת תוכן הלהקה, אומנם להישאר בממד של חיבור למוזיקה ולהווי, ולא מעבר. קובי דואג להדגיש בעיתונות ובהופעות, שהכל תחפושת על חנת להיכנס לאווירה, ולא מעבר. הוא אינו המשיח ואינו מתיימר להיות אחד.

הצגת ממצאים - ראיון אישי

קובי פרחי - סולן להקת Orphaned land

Tamir Hausmann

תיעוד הראיון עם קובי פרחי, 2022

9. הלהקה משתמשת באופן קבוע בסיפורים מהמיתולוגיה האברהמית, **כהשלכה** לתרחישים ואירועים בימינו. כלומר נעשה שימוש בדמויות תנכיות, על מנת להעביר מסר, למשל Brother השיר שמדבר על עקדת יצחק, מדבר גם על עקדת ישמעאל לחוסלמים. ביוצא מכך, השיר מדבר על הסכסוך הישראלי פלסטינאי: מי הוא הילד שבאמת היה על המזבח ולמה רבים על זה בכלל, **כהשלכה** למה שקורה היום. **מיתולוגיה לאקטואליה.**

10. הבחירות על מה להציג לקהל בהופעות, מבחינת תפאורה, לבוש וכיוצא בזה וידאו ארט, נעשית על ידי קובי בלבד. ההחלטות שלו מה להציג ומה לא היא **תלוית מקום**: בישראל יעדיף לא לעלות עם גלביה או לבוש כישו, אלא בלבוש לבן מסורתי, יהודי יותר, ובניגוד לכך בדנמרק יעלה יותר כישו, עיניין של מה יעביר את החוויה טוב יותר לצופה בדרך קלה וברורה יותר למה שמכיר. "החוויה הנכונה" - ומתקשר גם לנקודה קודמת, על המיתוס הרלוונטי לכתוב עליו, תלוי מקום.

11. הלהקה היא בסדר גודל עולמי, ומכירה אומנים רבים, ולמרות זאת, לא נתקלה במתחים בהקשר הדתי שלה, להיפך. גם בקרב מוזיקאים שונאי דת כמו להקת Behemoth, קובי הצליח למצוא חבר בדמות סולן הלהקה שישב אצלו בבית לקפה. כמו למה שנאמר בראיון קבוצת המיקוד, השטן משתמש בקרב אותם להקות **ככלי להתנגח בדת ולא כאמונה אמיתית בשטן**. לכן קובי לא חווה התנגחות על בסיס דתי (עוד סיבה לכך כנראה גם קשורה לכך שהלהקה לא באמת מצטדקת באמת אחת, כמו להקות מטאל נוצריות הרואות בישו כמושיע).

מסקנות

ראיון בקבוצה וראיון אישי

ניכוס - המוזיקה המטאליסטית מנבסת לה ערכים מיתיים דתיים על מנת למשוך תשומת לב ועניין, כאמצעי יחץ.

גיוון תפיסות - להקה תחזיק במספר גישות לגבי הדת והערכים, אומנם תפעל להעביר אותם בצורה מגובשת.

הנחלת ערכים - ישנם להקות שמטרתן לעודד שיח או להעשיר בידע את הצופים, ולהנחיל ערכים מוסריים בקרב הקהל. ערכי המיתוס והדת תקפים בסיטואציה הזו ומשמשים ככלי שכזה להעברת מסרים, בדומה להעברת המיתוס בדתות עבר.

פופולריות - שימוש במיתוס בזה או אחר תלוי מקום, ובחירה בשימוש בעולמות הדת היא תלוית מיקום ההופעה, בשיקול הפופולריות של הנושא בקרב הצופים.

ביטוי עצמי וחופש - אין שימוש במונחים של רוע כגון השטן, לעורר אלימות באחר, אלא להוציא תסכול ומרדנות נגד גופים מדכאים כזיכה לחופש ביטוי העצמי.

חוסר צנזורה - המטאל פתוח יותר לגעת בנושאים מורכבים, עקב היותו במחותרת ובשולי החברה, כתרבות אלטרנטיבית, ובכך לא חוסך מסמני דת אלימים ובוטים.

השוני בדת המטאל - מוזיקת המטאל מצטיירת כדת ממוסדת, בדומה לדתות ממוסדות אחרות, למעט 2 הבדלים בלבד: אין אמת אבסולוטית אחת שתביא לגאולה בקרב המטאליסטים, ולא קיימת מערכת של תרומות למען הבטחת הגאולה באחרית הימים. אומנם קיימים סט ערכים בלבוש, התנהגות, מנהגים וריטואלים.

טראנס רוחני - ההופעות מובילות לטראנס רוחני, ודרכו מצליחים להגיע למימד מנותק מקבעונות מציאותיים. בדומה לחיבור הדת לטראנס רוחני מדיטיבי, כך גם המטאל יכול לעורר תחושות דומות.

התמודדות בחיי היום יום - המטאל משמש ככלי טרפיוטי לאומנים, וכך גם מוצאים חיבור לערכים מדיטיביים וטקסיים בגישות טרפיוטיים בדתות עליהן הן שרות - אצל הלהקה הנחקרת במדיטציה הודית וריטואלים מדיטיביים, ואצל קובי בקריאת קבלה, קוהלת וברית חדשה המובילים לחיבור במימד האישי.

גישור ואחוזה - המוזיקה המטאליסטית מצליחה לא רק לנתק למימד טראנסי, אלא גם לגשר על פערים קבוצתיים חיצוניים, פוליטיים לדוגמא, ולחיבור בקבוצה מסוגרת ויחודית לה, קהילת המטאל.

לינק לסרטוני הראיונות: [לינק](#)

מה נעשה בתחום עד כה?

בוגרי אקדמיה ועצמאיים

"דיבוק", האלבום של הרכב המטאל lied עוסק במחזורים טראגיים ובפולקלור יהודי. סדרה של קליפים קצרים לשירי האלבום, המוצגים באתר ועל אוסף חולצות באמצעות אפליקציית AR המציגה דרך חדשה בהפצה, ורלוונטית לקהל מטאליסטי.

סוג - פרשנות חדשה לתוכן קיים, פרויקט אישי, מוצר שמיש כמוצר שוק
איפיון מטרת הפרויקט: הנגשה והפצה לקהל רחב יותר, שיפור יכולת תקשורתית קהל יעד: מטאליסטים, חובבי מוזיקה אלטרנטיבית, גיקים של גאג'טים, מאיירים. ערכים נלווים: מטאל, רוק כבד, מיתוג מוזיקלי, פרשנות באיור.
מדיום - קרוסלה ענקית של חולצות נגיש לאפליקציה יעודית, אתר אינטרנט.
לינק לפרויקט - <https://lieddybbuk.com/>

DYBBUK - L'IED
HADAR FLAXER

חווית שיטות וירטואלית, אשר משלבת אירועים אייקונים בהתפתחותו של נער דתי לתוך עולם הLGBT. הפרויקט מראה היווצרות של סיפור לינארי שמתמודד עם המתח בין שני עולמות שונים.

סוג - פרויקט אישי, אקספירימנטלי, פוליטי חברתי ביקורתי
איפיון מטרת הפרויקט: חשיפת סיפור אישי ומאבק פנימי, העלאת מודעות. קהל יעד: קהילת הLGBT, חובבי טכנולוגיה, מספרי סיפורים וחובבי דרמה. ערכים נלווים: זהות, התמודדות עם משבר, דת, נפש פנימית, עולם מקביל.
מדיום חווית VR אימרסיבית, תפאורה יעודית לחדר בה התקיים הפרויקט.
לינק לפרויקט - <https://www.behance.net/Nadavgab>

AGAINST THE CURRENT
NADAV GABAY

מה נעשה בתחום עד כה?

בוגרי אקדמיה ועצמאיים

סוג - פרשנות חדשה לתוכן קיים, ביקורת חברתית

איפיון מטרת הפרויקט: הנגשה לקהל, שחרור מוסכמות, סמירה.

קהל יעד: מטאליסטים, חובבי מוזיקה, רוחניקים.

ערכים נלווים: קומי, סאונד, פרשנות אחרת, אלטרנטיבי.

מדיום - מקלדת שליטה שמנגנת שירים אגרסיביים, בחדר סגור מלא באלמנטים גרפיים מעולמות המטאל והאנדרגראונד, ובמרכז החדר מקום לישיבה מזרחית או שכיבה.

לינק לפרויקט - berlinisshit.cargo.site/Live-Black-Meditation-Center

Black Meditation center
CHRISTOPH VOY

סוג - אקספירימנטלי

איפיון מטרת הפרויקט: העלאת מודעות ואמירה חברתית ביקורתית.

קהל יעד: אודיופילים, חובבי טכנולוגיה, אנשי טבע ורוח "ניו אייג".

ערכים נלווים: טבע, שלוה, מדיטציה, חיבור לעצמי ולעולם.

מדיום חוויה יחודית של מישוש שטח אדמה פורה, באינטרקציה עם הסביבה, ובליווי סאונד תואם. חוויה של נירוונה ורוגע.

לינק לפרויקט - <https://design.hit.ac.il/2022/yosef-kara/>

GREENTOUCH
YOSEF KARA

במדיטציה כולם מחפשים שלוה ורוגע אבל אולי זה לא מועיל לכולם. חדר מטידציה שמיועד לאנשים שזקוקים לאי סדר וריגושים מהירים כדי למלא שלוה פנימית. החדר מחיל עולמות ויזואלים מתרבות הבלאק מטאל, עולמות הבמה, והאנדרגראונד בתרבות האלטרנטיבית.

חוויה אינטראקטיבית שמשלבת טכנולוגיה וטבע. מטרת הפרויקט היא ליצור חוויה מדיטטיבית חדשה שמחברת אותנו עם תדרי הקיום.

מה נעשה בתחום עד כה?

בוגרי אקדמיה ועצמאיים

סוג - פרשנות חדשה לתוכן קיים, מיתוג מוצר שוק.

איפיון מטרת הפרויקט: העלאת מודעות ואמירה חברתית ביקורתית.

קהל יעד: מטאליסטים, חובבי מוזיקה, רוחניקים.

ערכים נלווים: קומי, סאונד, פרשנות אחרת, אלטרנטיבי.

מדיום - מקלדת שליטה שמנגנת שירים אגרסיביים, בחדר סגור מלא באלמנטים גרפיים מעולמות המטאל והאנדרגראונד, ובמרכז החדר מקום לישיבה מזרחית או שכיבה.

לינק לפרויקט - <http://www.shahaf-k.com/world-war-now/>

WORLD WAR NOW
SHAHAF KATZAV

סוג - אקספרימנטלי, פרשנות חדשה לתוכן קיים

איפיון מטרת הפרויקט: לעורר השראה לחיבור בין סאונד לויז'ואל.

קהל יעד: אודיופילים, חובבי יצירה וגיטים של גאג'טים.

ערכים נלווים: חיבור לטבע, תקשור, נגינה, טרפיה, תקשורת.

מדיום - מקלדת שליטה מרובת כפתורים פשוטים, המשמש כלי נגינה, כשכל לחיצה מייצרת אובייקט ויזואלי חדש בציור שלפני המבקרים.

לינק לפרויקט - <https://arcadiaxp.com/>

ARCADIA
LIAD SHIRAN

וידאו קליפ אנימטיבי ומאוייר לשיר "World War Now" של להקת Kreator. העלילה עוקבת אחרי דמותו של חייל אלמוני הנמצא בשדה קרב בוער כשבאותו הזמן מתקיימת הופעה של הלהקה. קריאטור היא להקת טראש מטאל גרמנית. הקליפ לפרויקט נעשה בשיתוף עם הלהקה אשר בחרה את השיר מתוך אלבומה האחרון שיצא ב-2017.

מיצג אינטראקטיבי המכניס את הצופים והמשתמשים לחוויה ייחודית של איור, סאונד ואנימציה. החוויה מציגה עולם חדש במצבי יום ולילה, המושפע מצלילים. לוח המקשים זמין לכולם, כל אחד, ללא קשר ליכולותיו המוסיקליות, יכול לתפעל את החוויה. כל דרך נגינה לגיטימית ואין דרך אחת נכונה לנגן.

שאלות שעולות מצפייה בפרויקטים

כל פרויקט שהצגתי בעל שימוש שונה של מדיום ומטרה אחרת, אומנם **בכולם יש שימוש בפסקול לפרויקט**. הסאונד מהווה כלי חשוב בכל הפרויקטים, ומעלה את השאלה **כיצד אני יכול לתת ביטוי למוזיקה שאני אוהב, ולהנגשה גם לצופה בעל טעם אחר במוזיקה, שלא מאזין למטאל בדרך כלל**. הייתי רוצה לגשר על הפער הזה בצורה נכונה, ומאפשרת. הכוונה רעיונית, לקחת את מוזיקת המטאל **לצד מואר יותר, ולהמחיש אותה בצורה נעימה לצופה**, שיבחין בה כדבר מקבל ולא מאיים.

בנוסף, ברצוני לתת לצופה חוויה אינטימית של **כניסה לעולמי האישי**. כיצד אני חוויתי את המוזיקה וכיצד היא הנחתה אותי ברגעים קשים בחיי. ארצה להציג את הפרויקט באמצעות כלים שיאפשרו לצופה לקחת חלק מעולמי ולחוות את החוויות כפי שאני חוויתי אותם בצעירותי.

הפרויקט של נדב גבאי, בוגר המכון שהציג בתערוכת הבוגרים 2022, הסב לי השראה רבה למחקר ולכיוון הפרויקט שלי, **מכיוון שהוא התמודד עם משברים מעולמו האישי, ונדרש לקחת חלק בשתי עולמות מקבילים, עד לשחרור בולל של הדברים. תחושה שאני חש לפעמים בין המציאות לטראנס הרוחני שאני נמצא בו כשאני בהופעת מטאל עם שאר חברי הקהילה המקומית, או מאזין למוזיקה באוזניות לבד עם עצמי**.

שלוש הצעות ליישום פרויקט הגמר

אקספרמינטלי: מקדש המטאל שלי

מטרת הפרויקט: סיפור אישי שלי, המפרט את המסע שעברתי, בגילוי אהבתי למוזיקה וכוחה הרוחני: שחרור ממצואות כואבת. בנוסף, הפרויקט יציג פרשנות חדשה לתוכן קיים, מטאל ודת.

פירוט הפרויקט: יצירת חוויה VR אימרסיבית שמובילה את המשתמש לחיבור בין העולם הגשמי ולפעמים כואב של המציאות **בה חייתי**, אל חול **עולם מקביל של קדושה**, **מיסטיקה ופנטזיה** שנהגתי להיבלע לתוכה כשהאזנתי למוזיקה.

המשתמש ימצא את עצמו כלוא, **בתוך מבנה סגור**, עם **מספר חפצים**, שמשמעותן לא ידועה למשתמש. עליו לפתור מספר משימות כדי לחשוף את החפצים ומשמעותן. כדי לפתור את המשימות, יהיה על המשתמש לנדוד **אל מחוץ לגופו הגשמי**, לעולמות מיתיים מרוחקים שונים ומשונים, להילחם במפלצות ולחצות אתגרים, ולזכות ביכולת לחשוף את החפצים בתוך אותו מבנה סגור. עת חשיפת כל האובייקטים, יוכל לצאת לחופשי.

קהל היעד: טכנולוגי פריקס, מטאליסטים, חובבי תלת מימד ומושיין קפצ'ר, אודיופילים, מספרי סיפורים וחובבי דרמה.

ערכים: עיצוב מוצר, מודרני ועכשוי, יחודי ומתחכם, מקיף מוצר חזותי, עולמות מנוגדים.

מדיום: שימוש בטכנולוגית VR עם משקף יעודי עיצוב חלל החדר בהתאם

A re-created 3D model of the Rotunda and Aedicule, the Church of the Holy Sepulchre, Jerusalem, 2019

360-degree view of Ramadan prayers at dome of the rock, Jerusalem, 2019

שלוש הצעות ליישום פרויקט הגמר

תוכן דידקטי: אנציקלופדית המיתוס המטאליסטי

מטרת הפרויקט: הנגשת תוכן דידקטי לעולם, פרשנות חדשה לתוכן קיים.

פירוט הפרויקט: אלמנק אנציקלופדי המספר על עולמות המיתוס בראי מוזיקת המטאל, דרך שימוש באיורים חזותיים הלקוחים מהמיתוס השונים, ומעולמות התרבות האלטרנטיבית במוזיקה. הפרויקט יתמקד בעיקר **בבניית מערך דמויות יחודי**, המחולק לקבוצות ותתי נושאים, ובתיאור **מוסכמות דתיות ומנהגים של אותן קבוצות שונות**.

קהל היעד: גיקים של מבוכים ודרקונים, חובבי פנטזיה ויצירת מדע בדיוני, חוקרי ספרות ומדע הדתות, חובבי פרינט וספרות קלאסית.

ערכים: קלאסי, קריאה ספרותית, אנציקלופדיה, בניית עולם, מפלצות וגיבורים

מדיום: ספר - קטלוג

The Monster manual D&D game, 2014

שלוש הצעות ליישום פרויקט הגמר

מוצר שוק: ספא מטאל

מטרת הפרויקט: יצירת הנגשה וחשיפת החיבור הקיים בין מוזיקת המטאל, לתחושת הרוגע והשלווה, שנובעת מהאזנה למוזיקה. פרשנות חדשה לתוכן קיים, מיתוג מוצר שוק, ובמובן מסויים אף העברת ביקורת למבקרי המוזיקה - הצגת המוזיקה ככלי תרפיוטי לא מאיים.

פירוט הפרויקט: השראה מתוך עולמות הספא וה well-being - מיתוג בית ספא מטאליסטי: מקום להירגע ברעש. מקום המספק שירותי ספא וחיבור לאדם וטבע, עם קריצה לעולמות המטאל והאלטרנטיב המצויירים בעולמות רועשים בדרך כלל, המתארים פן אחר לדבר.

קהל היעד: חובבי ניו אייג', אנשים שנותרים לסטרס ולחץ, מעצבי מוצר, חובבי עולמות המיתוג, פרסום והפצה.

ערכים: אסתטי, נקי, שקט, צרכנות, רוחניות וניו אייג', מודרני ועכשווי, יחודי ומתחכם, מקיף מוצר חזותי, עולמות מנוגדים.

מדיום: מיתוג מוצר, פוטנציאל להפוך למוצר שוק. עיצוב חלל חדר ההגשה

מסקנות ונקודות להמשך עבודה

יעדי הפרויקט להמשך עבודה בסמטר ב'

ארצה להמחיש את אותה תחושת טראנס הרוחנית שמרגישים כשנכנסים למוזיקה, ואת השקט שמצאתי במוזיקה ברגעים של כאב וסבל בעברי. בנוסף ארצה להציג את סגנון המטאל בצורה שונה ממה שלרוב הוא נתפס, ולהראות צד מתוחכם, עמוק, ועשיר יותר של הסגנון. סגנון המחזיק עולם ערכים שלם של סמנים, דמויות, וקודים מגוונים.

ארצה להמשיך להתמקד בחיבור בין סמני הדת למוזיקה, וכיצד הן באים לידי ביטוי ושזורים במוזיקה, ובמקביל כיצד המוזיקה קורצת לדת כל פעם, כנעזרת ומשתמשת באלמנטים בולטים בהצגתה. כך אשאף ללמוד יותר על המוזיקה שאני אוהב, ובתקווה גם אחכים לדעת יותר על עצמי ועל הקהילה המטאליסטית, שאני חלק ממנה.

Gali Mesgav Photography

ביבליוגרפיה

- .1 ארכיון תמונות אישי, **פייסבוק**, 2022, <https://www.facebook.com/tamir.housman/>
- .2 ארכיון תמונות להקת In Labyrinth, **פייסבוק**, 2022, <https://www.facebook.com/InLabyrinthIL>
- .3 להב שי, "גברים בשחור": שינויים בהרגלי הצריחה? לא אצל סוילם, להקת הרוק הוותיקה בישראל", **מעריב סופשבוע**, מרץ 2004, עמודים 106-112
- .4 לסטר פול, "בחזרה לחור השחור", **הארץ גלריה**, יוני 2013, עמודים 1-2
- .5 נחום אבניאל, "כת השטן בישראל - היה או לא היה?", **כאן סקרנים מתוך כאן דיגיטל - תאגיד השידור הישראלי**, 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=dZS5nf-yOtg>
- .6 סלע-שיוביק, גבריאל קאבאליון, "הדיווח התקשורתי בנושא כת השטן והרוק הכבד בישראל", **מפגש לעבודה חינוכית - סוציאלית**, JSTOR, 2004, <https://www.jstor.org/stable/23690740>
- .7 פיטשון אבי, "יהדות, איסלם ומטאל", **הארץ גלריה**, אפריל 2018, עמוד 12
- .8 פינקו ניצן, "בבית הספר חשבו שאני סוגד לשטן", **הארץ גלריה**, פברואר 2021, עמודים 6-7
- .9 שלו בן, "זכות השאגה: פגישה עם להקת המטאל הישראלית: בצפר מוציאה אלבום שני", **הארץ גלריה**, פברואר 2011, עמוד 1
10. Blue Jennie, "Behemoth - Live from Maida Vale", **Cryptic Rock**, 2020, <https://crypticrock.com/behemoth-live-from-maida-vale-album-review/>
11. Castle Joe, "Amon Amarth at Ruoff Home Mortgage Music Center", **Selective Memory**, 2019, <https://www.selectivememorymag.com/armon-amarth/>
12. Dunn Sam, "Why Metal & Religion Are Intertwined", **Banger films - scripts from Metal: a Headbanger's journey**, 2020 <https://www.youtube.com/watch?v=AiHSnETDLpY>
13. Epstein Dan, "2022 BAND OF THE YEAR: GHOST'S TOBIAS FORGE ON 'IMPERA,' METALLICA, NEXT ALBUM", **Revolver Magazine**, 2022, <https://www.revolvermag.com/music/2022-band-year-ghosts-tobias-forge-impera-metallica-next-album>
14. Franklin Dan, "A Broad Church: Why Metal Can't Survive Without Religion", **The Quietus Essay**, 2018, <https://thequietus.com/articles/25580-metal-faith-christianity-%20satanism-religion>
15. Galbraith Patrick, **MAP OF METAL**, 2010, <https://mapofmetal.com/>
16. Gibson Caren, "Ghost Facts: 10 Things you need to know about the High Priests of Swidish Metal", **udiscovermusic**, 2022, <https://www.udiscovermusic.com/stories/ghost-swedish-heavy-metal-band-facts/>
17. Invisible Oranges crew, "Interview: Orphaned land", **Invisible Oranges**, 2010, <https://www.invisibleoranges.com/interview-orphaned-land/>
18. Kantor Eliran, "Halloween", **Eliran Kantor's Professional website**, 2021, <https://elirankantor.com/products/halloween>
19. Life Persona, "The tree of life | The meaning and the legend that hides", **Life Persona**, 2023, <https://www.lifepersona.com/the-tree-of-life-the-meaning-and-the-legend-that-hides>
20. Lisbona Natalie, "Israeli fans let off post-COVID steam for alt-metal band Walkways", **The Times of Israel**, 2021, <https://www.timesofisrael.com/israeli-fans-let-off-post-covid-steam-for-alt-metal-band-walkways/>
21. Luis Andres Henao, "From Mecca to the Vatican, exploring sacred sites with VR", **AP NEWS**, 2022, <https://apnews.com/article/covid-technology-health-travel-0a9a4b7e597506a75d844b3c3f2e2215>
22. Mills Matt, "I got 12 years and 74 lashes: Confess, the band jailed for playing metal in iran", **The Guardian**, 2022, <https://www.theguardian.com/music/2022/jan/26/confess-the-band-jailed-for-playing-metal-in-iran>
23. Norton Justin, "Sabbath Bloody Sabbath: the Story Behind the Artwork", **Decibel magazine**, 2016, <https://www.decibelmagazine.com/2016/06/23/sabbath-bloody-sabbath-the-story-behind-the-artwork/>
24. Oasis Towels, "How Important are Luxury Hotel towels to Guests", **LinkedIn**, 2021, <https://www.linkedin.com/pulse/how-important-luxury-hotel-towels-guests-towelmanufacturer/>
25. Swist Jeremy, "Blog: Why is Heavy Metal Music Obsessed with Ancient Sparta?", **Society for classical studies**, 2019, <https://classicalstudies.org/scs-blog/jswist7/blog-why-heavy-metal-music-obsessed-ancient-sparta>
26. The Public domain review, "Yggdrasil: The Sacred Ash Tree of Norse. Mythology", **The Public domain review**, 2019, <https://publicdomainreview.org/collection/yggdrasil-the-sacred-ash-tree-of-norse-mythology>

ביבליוגרפיה המשך

27. The skillet archives Colombia, "skillet shout to the lord live 2000", **The skillet archives Colombia**, youtube, 2015, https://www.youtube.com/watch?v=_d1udNo8W-U
28. Van Poznak Amanda and Fixell Ethan, "The 13 Best Heavy Metal T-Shirts Of All-Time - Ranked", **KERRANG!**, 2020, <https://www.kerrang.com/the-13-best-heavy-metal-t-shirts-of-all-time-ranked>
29. Virenque Hélène, "I will strike from the grave! Ancient Egypt in heavy metal music", **Antiquipop**, 2020, <https://antiquipop.hypotheses.org/eng/6707eng>
30. Wardlaw Matt, "Wendy Dio on Ronnie: "There's a lot of unreleased music", **UCR Classic Rock & Culture**, 2021, <https://ultimateclassicrock.com/ronnie-james-dio-new-music/>
31. Wright A .Stephanie, "Yes, Listening to Metal Can Benefit Your Mental Health", **PsychCentral**, 2021, <https://psychcentral.com/health/benefits-of-listening-to-metal-music>
32. Young Simon, "Meet Eliran Kantor: The Man Behind Modern Rock and Metal's Gnarliest Artwork", **KERRANG!**, 2019, <https://www.theguardian.com/music/2022/jan/26/confess-the-band-jailed-for-playing-metal-in-iran>
33. Wizards RPG Team, "Monster manual", **dungeons & Dragons**, 2014, <https://online.anyflip.com/duex/ixpz/mobile/index.html#p=44>
34. Zoharon photography, "'Unsung Prophets & Dead Messiahs' Promotional band photos", **Orphaned land website**, 2022, https://orphaned-land.com/js_photo_albums/promo/

הערות שוליים

1. תמיר הויזמן, "כשבסק משתקף בלהבה": סמינר השוואתי בין המיתוס הזוראסטרי למיתוס הנורדי במקורות הספרותיים והאסכטולוגיים", סמינר גמר בחוג "האפוקליפסה של האימפריות בשלהי העת העתיקה" בהדרכתו של פרופסור דומניקו אגוסטיני, החוג להיסטוריה כללית, הפקולטה למדעי הרוח עש לסטר וסאלי אנטין, אוניברסיטת תל אביב, 2021, <https://drive.google.com/drive/folders/1LgF10Xav3Y5ldGvIm3Rn-m0AUyLRXAWm?usp=sharing>